

The Dutch Zuidbaan

Natuurtoets: onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 172624
definitief
mei 2010

Auteur

L.E. Dinger

Opdrachtgever

The Dutch Business Sport and Recreation Development II B.V.
Haarweg 3
4212 KJ Spijk

datum vrijgave

21 mei 2010

beschrijving

definitief

goedkeuring

drs. ing. M. L. Braad

vrijgave

drs. B. van Dijck

Inhoud

Blz.

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Doel	4
1.4	Werkwijze	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Gebiedsbeschrijving	7
2.1	Huidige gebiedskenmerken	7
2.2	Bureaustudie natuurwaarden	7
2.3	Resultaten veldbezoek	9
2.4	Waargenomen en te verwachten beschermde soorten	12
3	Toetsing effecten planontwikkeling	17
3.1	Beschrijving ingreep	17
3.2	Effecten op beschermde soorten	17
3.3	Effecten Ecologische Hoofdstructuur	19
3.4	Cumulatief Effect	20
4	Conclusies en aanbevelingen	21
4.1	Conclusies	21
4.2	Zorgplicht	23
4.3	Tot slot	23

Literatuur

Bijlage 1: Wettelijk kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

The Dutch Business Sport and Recreation Development II B.V. is voornemens op ca. 47 ha grond in de gemeente Lingewaal ten zuiden van de momenteel in ontwikkeling zijnde golfbaan The Dutch Noordbaan (voorheen: De Lingewaelsche) The Dutch Zuidbaan aan te leggen met de naam "The Dutch Zuidbaan". Aanleg en gebruik van The Dutch Zuidbaan past niet in de vigerende (overwegend agrarische) bestemming van het gebied. Ten behoeve van de The Dutch Zuidbaan wordt daarom een bestemmingsplanprocedure doorlopen. In het kader van de bestemmingsplanprocedure zijn enkele onderzoeken noodzakelijk, waaronder een natuurtoets.

Voor de aanleg van The Dutch Zuidbaan worden weilanden vergraven, vegetatie verwijderd en watergangen gedempt. De bebouwing in het plangebied blijft ongemoeid. Ook zal de huidige inrichting van het gebied moeten worden aangepast voor de aanleg van The Dutch Zuidbaan. Nieuwe watergangen en nieuw groen zal hiervoor terugkomen. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied [Bron:google earth]

1.2 Wettelijk kader

Vanuit de Flora- en faunawet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ruimtelijk ingrepen, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht.

Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie bijlage 1 voor Wettelijk Kader).

1.3 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van eventuele strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling met de Flora- en faunawet. De uitkomsten van het onderzoek vormen mogelijk aanleiding tot het nemen van vervolgstappen, bijvoorbeeld het aanvragen van en het bepalen of een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk is.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Komen er wettelijk beschermde soorten in het plangebied voor? Zo ja, welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de beschermde soorten?
3. Kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
5. Is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de onderstaande werkstappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het plangebied voorkomen. Hierbij is gebruik gemaakt van o.a. het Natuurloket en waarneming.nl.

Stap 2. Veldbezoek

Na de bureaustudie is de huidige situatie ter plekke beoordeeld door twee terzake deskundig ecologen. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte leefgebied vormt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de effecten op beschermde soorten als gevolg van vernietiging, verstoring of versnippering beschreven. Voor de beschreven negatieve effecten worden verzachtende (mitigerende) maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 is vastgesteld of er sprake is van overtredingen van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, en of voor deze overtreding een ontheffing ex artikel 75 van deze wet moet worden aangevraagd.

1.5 Leeswijzer

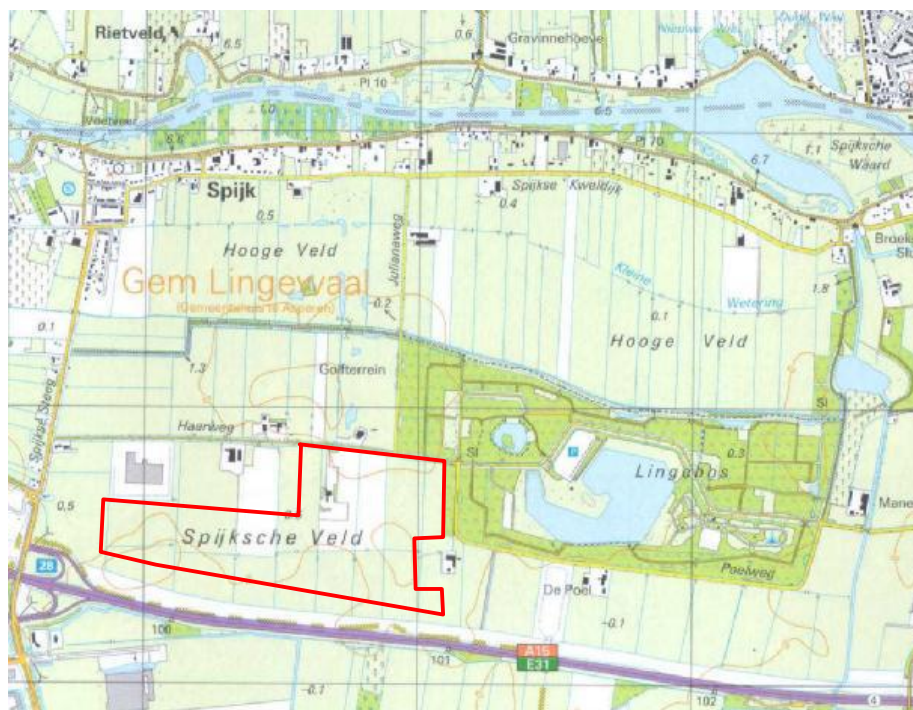
De achtergrondinformatie voor de natuurtoets en de resultaten van de toetsing staan beschreven in de hoofdstukken 2 en 3. Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de resultaten van de bureaustudie en het veldbezoek.

Hoofdstuk 3 omvat de effectenbeoordeling en maatregelen om effecten te voorkomen of beperken. Hoofdstuk 4 vormt de kern van deze rapportage, in dit hoofdstuk staan de conclusies van de toetsing beschreven. In de bijlage is een beschrijving opgenomen van het wettelijke kader rond natuurbescherming.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Huidige gebiedskenmerken

The Dutch Zuidbaan is gelegen tussen de Haarweg, Spijksesteeg, A15/Betuweroute en het Lingebos. Momenteel heeft het gebied voornamelijk een agrarische functie aangevuld met detailhandel (tuincentrum Ranzijn) en een opslag van melktanks. (zie figuur 2).

Figuur 2.1 Plangebied in Spijk (bestaande situatie)

2.2 Bureaustudie natuurwaarden

Het plangebied ligt respectievelijk binnen de kilometerhokken X:129 / Y:428 en X:130 / Y:428. Op de site van Natuurloket is nagegaan welke verspreidingsgegevens van soortgroepen beschikbaar zijn en hoe intensief de betreffende kilometerhokken zijn onderzocht. De resultaten van het Natuurloket zijn in tabel 1 weergegeven.

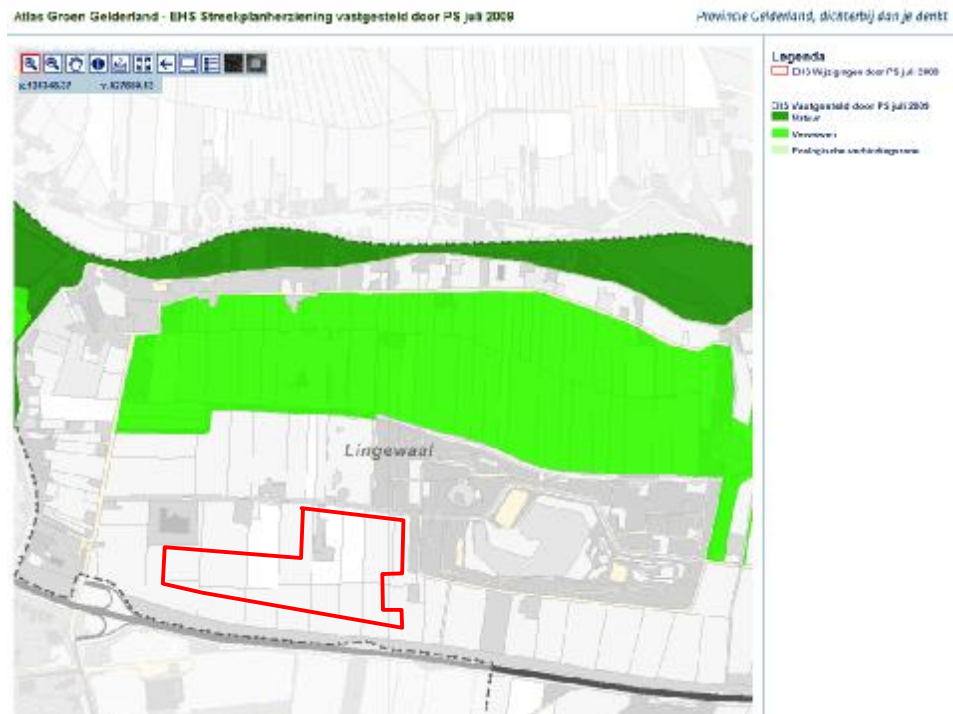
Tabel 1: Voorkomende soorten in kilometerhokken X:129 / Y:428 en X:130 / Y:428 van het Natuurloket.

Soortgroepen	Beschermde Soorten	Volledigheid waarnemingen
Broedvogels	10 tallen tabel-2/3 soorten	Redelijk/Goed onderzocht
Watervogels	-	Niet onderzocht
Zoogdieren	5 tabel-2/3 soorten	Niet/Slecht onderzocht
Amfibieën	4 tabel-1 soorten en 1 tabel-2/3 soort	Niet/Redelijk onderzocht
Dagvlinders	1 tabel-2/3 soorten	Matig/Slecht onderzocht
Libellen	-	Niet onderzocht
Vissen	2 tabel-2/3 soorten	Niet/Redelijk onderzocht
Vaatplanten	1 tabel-1 soort	Matig onderzocht

Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat binnen de bovengenoemde kilometerhokken beschermde soortgroepen (broedvogels, amfibieën, vissen, dagvlinders en vaatplanten) aanwezig zijn, welke vermeld staan op tabel 1 en 2/3 van de Flora- en Faunawet. De kilometerhokken zijn echter over het algemeen niet tot redelijk onderzocht.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in de kilometerhokken of de directe omgeving betekent niet dat deze soorten zich ook binnen de grenzen van het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van de kilometerhokken en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen. Met behulp van het veldbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

Het plangebied heeft geen beschermde status in het kader van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de Natuurbeschermingswet 1998 en zijn niet gelegen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Op 50 meter ten noorden van het plangebied is wel een klein onderdeel van de EHS gelegen. De ligging van de EHS ten opzichte van het plangebied is weergegeven in figuur 3.

Figuur 2.2 De ligging van de EHS ten opzichte van het plangebied (rode kader)

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

De EHS is geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (1990) en planologisch verankerd in het Structuurschema Groene Ruimte. De EHS bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. Een voorwaarde voor het behoud van de EHS is dat de bestaande bodemkundige en waterhuishoudkundige situatie gehandhaafd wordt. Ruimtelijke ingrepen in de EHS die de natuurwaarden kunnen schaden mogen slecht plaatsvinden indien er een zwaarwegend maatschappelijk belang mee gemoeid is.

Bij ingrepen in de EHS is het compensatiebeginsel van toepassing. Dat betekent dat verloren natuur- en landschapswaarden en recreatieve waarden elders moeten worden gecompenseerd, zodat per saldo geen kwaliteitsverlies optreedt en een duurzame situatie ontstaat. Indien het niet mogelijk is eenzelfde oppervlakte aan natuurgebied te compenseren dient in ieder geval de kwaliteit gecompenseerd te worden.

2.3 Resultaten veldbezoek

Op 4 augustus en 7 september 2009 is het plangebied en de directe omgeving bezocht door twee terzake deskundige ecologen van Oranjewoud. Het onderzoek heeft zich vooral gericht op de delen van het plangebied waar ontwikkelingen staan gepland.

Het plangebied betreft voornamelijk weilanden en watergangen waarbij de volgende biotopen zijn aangetroffen:

- Bebouwing
- Agrarisch gebied, weiland
- Watergangen
- Struweel

Bebouwing

In het plangebied (figuur 2) zijn naast een bedrijfswoning, met name boerderijwoningen, schuren en stallen aangetroffen. De bebouwing blijft ongemoeid bij de aanleg van The Dutch Zuidbaan.

Agrarisch gebied, weiland

Het plangebied ligt in een agrarisch gebied met voornamelijk weiland. De weilanden zijn gezien de voedselrijkdom en het intensief agrarisch gebruik floristisch weinig interessant. Langs de randen van de weilanden is een ruigtestrook aanwezig met hoogopgaande (algemene) grassen zoals Europese hanenpoot en kruidachtige, waaronder ridderzuring, grote kattestaart, herik, paardenstaart, rode klaver, gewone paardebloem, brandnetel, haagwinde en akkerdistel. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden op basis van het aangetroffen biotoop ook niet verwacht.

Een deel van het plangebied is verruigd weiland. Het verruigde deel bestaat voornamelijk uit hoge grasvegetatie met pionier- en ruigtesoorten zoals gewone berenklauw, akkerdistel, brandnetel, distel, paardebloem, veldzuring en echte kamille, jacobskruiskruid en kantige basterdwederik, leeuwentand, harig wilgenroosje en vlasbekje.

De weilanden vormen met name langs de randen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren. Voor algemeen voorkomende muizen en spitsmuizen zoals veldmuis, aarmuis, bosmuis en (tweekleurige) bosspitsmuis zijn met name de ruige randen een geschikt biotoop. Daarnaast kunnen kleine zoogdieren als mol, konijn, bunzing, wezel en hermelijn in dit biotoop aanwezig zijn. Tijdens het veldbezoek zijn hazen op het verruigd weiland waargenomen.

Reptielen zijn niet aangetroffen, aangezien het biotoop niet geschikt is.

De weilanden vormen door middel van vochtige schraalgraslanden en de aanwezigheid van laag struweel en hoge kruidige gewassen een geschikt landbiotoop voor de aangetroffen strikt beschermde heikikkers. Figuur 4 geeft de locatie van de aangetroffen heikikkers weer.

Foto 1 -2: Leeuwentand en heikikker

In het voorjaar zijn de weilanden marginaal van belang als broedbiotoop voor algemene weidevogels als scholekster en kievit. De buizerd, houtduif, Turkse tortel en fazant zijn foeragerend in het veld waargenomen. Vaste verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen. Het agrarische gebied zal worden vergraven bij de aanleg van The Dutch Zuidbaan.

Foto 3 -6: Weilanden (waarvan een deel verruigd) in het plangebied

Watergangen

In het plangebied zijn verschillende watergangen aanwezig. Het gaat met name om vrij smalle watergangen (landbouwsloten) met zowel vlakke als steile oevers. De watergangen zijn voedselrijk en voornamelijk stilstaand.

De water- en oevertvegetatie in en langs de smalle landbouwsloten is door de voedselrijkdom vrij ruig met algemene soorten. De sloten zijn gedeeltelijk bedekt met eendekroos. Aangetroffen soorten zijn onder andere: kikkerbeet, pijlkruid, watermunt, haagwinde, grote waterweegbree, hoornblad, riet, lisdodde, ridderzuring, bijvoet, egelskop, gewone smeerwortel, grote kroosvaren en akkerdistel aangetroffen.

Op enkele plaatsen is de kwelindicator waterviolier aangetroffen. Langs de oevers zijn geen beschermde soorten aangetroffen.

De oevers vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende muizen (o.a. rosse woelmuis en bosmuis) en spitsmuizen (o.a. bosspitsmuis). In de watergangen zijn algemene vissoorten aangetroffen, waaronder drie- en tiendoornige stekelbaars, snoek en zeelt. Op één locatie is een juveniel bittervoorn gevangen. De bittervoorn wordt, gezien het biotoop, in merendeel van de watergangen van het plangebied verwacht. De watergangen zijn een geschikt biotoop voor de grote modderkruiper. Deze watergangen bevatten weinig vis en hebben een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie. De grote modderkruiper is in de directe omgeving aangetroffen. Op basis van vangsten van de grote modderkruiper in het nabij gelegen gebied worden de watergangen geschikt geacht voor deze soort. De bittervoorn en grote modderkruiper zijn strikt beschermde vissoorten. Figuur 2.3 geeft de locatie van de aangetroffen bittervoorn en de te verwachten grote modderkruiper weer.

Tijdens het veldbezoek zijn de watergangen beoordeeld op de geschiktheid voor beschermde amfibiesoorten. De watergangen en oevers vormen geschikt leefgebied voor amfibiesoorten. Het gaat hierbij om de bastaardkikker, bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad. De heikikker is aangetroffen aan de rand van de oever en gebruikt het plangebied als voortplantingsgebied. De heikikker is een strikt beschermd amfibiesoort.

Bij de watergangen zijn algemene libellen en juffers aangetroffen, waaronder gewone houtpantserjuffer en bruinrode heidelibel.

Bij de aanleg van The Dutch Zuidbaan worden de watergangen gedempt en vervangen met nieuwe watergangen.

Foto 7-10: Watergangen langs agrarische percelen, kikkerbeet en pijlkruid.

Figuur 2.3 Met **rood** is aangegeven waar de heikikkers zijn aangetroffen in het plangebied, met **blauw** waar bittersvoorn is aangetroffen en wat tegelijkertijd een geschikt biotoop is voor de grote modderkruiper.

Struweel

Aan de rand van een enkel perceel, grenzend aan de watergang staat een wilgen struweel. De onderlaag is begroeid met ruigtesoorten als brandnetel, gewone berenklauw en akkerdistel.

Het struweel biedt een geschikt biotoop voor algemene struweelvogels. De vogelsoorten komen hier tot broeden of gebruiken het biotoop als foerageergebied. Het gaat hier om kleine zangers als merel, vink en heggenmus, maar ook grotere vogels als ekster en Turkse tortel. Tijdens het veldbezoek zijn groepen ringmussen aangetroffen. Het struweel biedt tevens een geschikt leefgebied voor algemene zoogdieren in de ondergroei, zoals muizen en spitsmuizen, egel, wezel, hermelijn, bunzing en incidenteel konijn. In het plangebied worden geen verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht. Het plangebied fungeert mogelijk als foerageergebied voor vleermuizen (zoals de kleine dwergvleermuis) die incidenteel in het plangebied kunnen voorkomen.

Het struweel is ook geschikt als landbiotoop voor verschillende algemene amfibieën, zoals kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad.

Het struweel zal bij de aanleg van The Dutch Zuidbaan worden gerooid.

2.4 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en de vastgestelde biotopen is een overzicht gemaakt van de beschermde soorten die in het plangebied worden verwacht of daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens de veldbezoeken. Deze soorten en hun beschermingsregime zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2.1 Te verwachten beschermde soorten ter plaatse van het plangebied.

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn bijlage II/IV;	Rode lijst (nov. 2004)
Zoogdieren				
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	X1	-	-
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	X1	-	-
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	X1	-	-
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	X1	-	-
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X1	-	-
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	X1	-	-
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>	X1	-	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	X1	-	-
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	X1	-	-
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X1	-	-
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	X1	-	-
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	X1	-	-
Mol	<i>Talpa europea</i>	X1	-	-
Amfibieën en Reptielen				
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>	X3	Bijlage IV/HR	-
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	X1	-	-
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>	X1	-	-
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	X1	-	-
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	X1	-	-
Vissen				
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>	X3	Bijlage IV/HR	-
Bittervoorn	<i>Rhodeus cericeus</i>	X3	Bijlage IV/HR	-

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet

beschermingsregime AMvB art.75

HR = Habitatrichtlijn

1 = soort tabel 1

2 = soort tabel 2

3 = soort tabel 3

Uit de resultaten van de bureaustudie en de veldbezoeken blijkt dat in het plangebied beschermde soorten voorkomen (zie tabel 2.1). Het gaat hier om soorten die algemeen voorkomen in Nederland en drie strikt beschermde soorten: heikikker, bittervoorn en grote modderkruiper.

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemene soorten van tabel 1, te weten: aardmuis, veldmuis, bosmuis, gewone en tweekleurige bosspitsmuis, rosse woelmuis, egel, konijn, haas, bunzing, mol, hermelijn, wezel, bastaardkikker, gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen.

Voor strikt beschermde soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 AMvB art. 75 Flora- en faunawet - tabel 3: heikikker, grote modderkruiper en bittervoorn geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Voor deze soorten is een ontheffing nodig indien verbodsbepalingen worden overtreden. Voor soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend indien deze wordt aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e).

Concrete vervolgstappen voor ontheffing voor de heikikker, bittervoorn en grote modderkruiper worden in Hoofdstuk 4 uitgewerkt.

Indien de werkzaamheden effect hebben op de bovengenoemde soorten is een ontheffing nodig. De ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan vier criteria (zwarte toets):

- 1) In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- 2) Is er een wettelijk belang?
- 3) Is er andere bevredigende oplossing/alternatief?
- 4) Komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding?

De criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle vier moet voldaan zijn). Voor het verontrusten en verlies van leefgebied van strikt beschermde soorten kan een aanvullend compensatieplan noodzakelijk zijn, waarin in detail mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt.

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Toetsing effecten planontwikkeling

3.1 Beschrijving ingreep

The Dutch Business Sport en Recreation Development B.V. voert een onderzoek uit ten behoeve van The Dutch Zuidbaan in Spijk. In deze natuurtoets worden de mogelijke effecten besproken die van invloed kunnen zijn op de aanleg van The Dutch Zuidbaan. Bij de toekomstige inrichting van het plangebied verdwijnen weilanden, struweel en watergangen.

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het veldbezoek is naar voren gekomen dat ter plaatse van het plangebied beschermde soorten en strikt beschermde soorten voorkomen. In deze paragraaf worden de mogelijke effecten beschreven van de aanleg van The Dutch Zuidbaan in het plangebied voor de aanwezige soortgroepen.

Vogels

De struwelen in het plangebied zijn een geschikte broedplaatslocatie voor algemene broedvogels. Indien de aanleg van The Dutch Zuidbaan plaatsvindt in het broedseizoen (in de periode 15 maart - eind juli) dan worden daarbij veelal broedende vogels verstoord. Buiten het broedseizoen treedt enige verstoring op, dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels. Alle broedvogels zijn gelijk beschermd. Wettelijk gezien is het niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen is sprake van een permanente verstoring, voordat vogels tot broeden komen. Door deze verstoring zullen broedvogels het plangebied mijden als broedplaatsen.

Conform de zorgplicht (zie § 4.2) is het van belang om voor het broedseizoen, op de betreffende locaties, vegetatie te verwijderen. Hierdoor zijn er geen effecten op (broed)vogels tijdens het broedseizoen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het plangebied voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen aanvangen.

Zoogdieren

De werkzaamheden kunnen met name schade veroorzaken aan algemene muizen en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten en zich bij gunstige omstandigheden nagenoeg het hele jaar voortplanten. Ze leven echter geen van allen in kolonies. Door deze solitaire levenswijze en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door gefaseerd te werk te gaan. Dit houdt in dat eerst de vegetatie (struweel) wordt gekapt, gemaaid of verwijderd, alvorens in een later stadium bouwrijp te maken. Het hierdoor eerst minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie. Dat betekent dat vegetatie (struweel) in de periode van eind september tot half november zou moeten worden verwijderd.

Grotere zoogdieren, als de hermelijn, wezel, bunzing, konijn, haas en mol hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze soorten. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

Effecten op vleermuizen worden niet verwacht omdat geen foerageerplekken verdwijnen en geen vliegroutes en geen verblijfplaatsen worden verwacht.

Om het onbedoeld doden van egels te voorkomen is het raadzaam om voor verwijderen van vegetatie het plangebied te controleren op eventueel aanwezige egels. Indien egels worden aangetroffen, kunnen ze worden verplaatst naar geschikt biotoop in de omgeving.

De gunstige staat van instandhouding van de zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

Amfibieën

Door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden zal habitat (o.a. watergangen) van algemene amfibieën verdwijnen. Hierbij wordt het leefgebied van algemene amfibieën (kleine watersalamander, bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad) en strikt beschermde amfibiesoort heikikker verstoord en vernield.

Schade aan amfibieën is het grootst als de werkzaamheden in het voortplantingsseizoen plaatsvindt (half maart tot en met juni). In deze periode zijn zowel de volwassen dieren als larven aanwezig in het water. Na de voortplanting verlaten sommige amfibieën het water om het landbiotoop op te zoeken en later om te overwinteren. De kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad overwinteren op het land in holletjes in de bodem, onder bladafval, takkenhopen of stenen. De bastaardkikker blijft het hele seizoen sterk aan water gebonden en overwintert hier ook.

Indien de werkzaamheden buiten de voortplantingstijd en overwintering worden uitgevoerd is de schade beperkt. De ingreep heeft geen effecten op populatieniveau.

Het veldbezoek heeft uitgewezen dat de heikikker zich bevindt op twee percelen en in de directe omgeving (zie *figuur 2.3*). De heikikker is een strikt beschermde soort. Activiteiten waarbij het habitat van heikikker verdwijnt zijn niet toegestaan, evenals het aantasten van het leefgebied. Bij de aanleg van The Dutch Zuidbaan gaat habitat verloren en wordt het leefgebied van de heikikker verstoord. Aangezien het hier gaat om een strikt beschermde amfibiesoort is een ontheffing Flora- en faunawet en mogelijk compensatie noodzakelijk.

Een ontheffing is noodzakelijk voor het verdwijnen/aantasten van het habitat en leefgebied van de heikikker.

De gunstige staat van instandhouding van algemene amfibieënsoorten zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden.

Vissen

In de watergangen zijn algemene, niet beschermde, soorten en twee strikt beschermde soorten (bittervoorn en grote modderkruiper) aangetroffen (zie figuur 4). De grote modderkruiper is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen, maar wordt door het geschikt biotoop wel verwacht. Daarbij is de grote modderkruiper wel in de directe omgeving van het plangebied aangetroffen.

Door de aanleg van The Dutch Zuidbaan zullen effecten optreden die het leefgebied en mogelijk de instandhouding van de bittervoorn en grote modderkruiper aantasten. Aangezien het hier gaat om een strikt beschermde vissoorten is een ontheffing Flora- en faunawet en compensatie noodzakelijk.

Een ontheffing is noodzakelijk voor het verdwijnen/aantasten van de verblijfplaats en leef- en foerageergebied van de bittervoorn en grote modderkruiper.

De gunstige staat van instandhouding van algemene vissoorten zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden.

Planten

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde planten, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het veldbezoek en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

Overig soorten

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden in het plangebied, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet of nauwelijks geschikt zijn.

3.3 Effecten Ecologische Hoofdstructuur

Op circa 50 meter ten zuiden van het plangebied is een klein onderdeel van de EHS gelegen welke uitmaakt van de Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur van Gelderland.

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt een "nee, tenzij"-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijzigingen niet mogelijk is als daarmee sprake is van ruimtebeslag binnen de EHS, of de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Omdat het plangebied geen deel uitmaakt van de EHS is het beschermingsregime van de EHS dus niet van toepassing op het plangebied. Eventuele indirecte gevolgen (= externe werking) van de geplande ingreep mogen echter geen significante aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS tot gevolg hebben.

Door de aanleg van The Dutch Zuidbaan kan sprake zijn van een tijdelijke toename van geluid in de directe omgeving. In de huidige situatie betreft het plangebied agrarisch gebied en zijn in de directe omgeving van de EHS verschillende wegen, spoorwegen en bebouwing gelegen. Daarnaast vinden er al tijdelijke verstoring plaats door de aanleg van The Dutch Noordbaan (voorheen golfbaan De Lingewaelsche) Door het gebruik hiervan is in de huidige situatie reeds sprake van verstoring door geluid, licht en menselijke activiteiten. Verstoring door geluid afkomstig van de bouw, zal daardoor niet tot negatieve effecten op de EHS leiden.

3.4 Cumulatief Effect

Door de aanleg van The Dutch Noordbaan (voorheen de Lingewaelsche golfbaan) en The Dutch Zuidbaan treden mogelijk cumulatieve effecten op.

In zowel de The Dutch Noordbaan als The Dutch Zuidbaan zijn heikikkers in redelijke aantallen aangetroffen. Daarnaast is in het plangebied van The Dutch Noordbaan de kleine én grote modderkruiper aangetroffen. Het plangebied van The Dutch Zuidbaan vormt een geschikt biotoop voor o.a. de grote modderkruiper en de bittervoorn. Bij de aanleg van The Dutch Noordbaan is biotoop van de heikikker en de kleine modderkruiper verloren gegaan. Hiervoor is een Flora- en faunawet ontheffingsprocedure doorlopen en de ontheffing is verkregen. De heikikker en kleine modderkruipers zijn, zoals aangegeven in de voorwaarden in de ontheffing, weggevangen en verplaatst naar geschikt biotoop in de directe omgeving. Na de werkzaamheden op The Dutch Noordbaan wordt het gebied weer geschikt voor o.a. de heikikker (ruige vegetatie en poelen/waterpartijen) de kleine modderkruiper (waterpartijen). Deze soorten kunnen het 'nieuwe' leefgebied o.a. bereiken via de open water verbindingen.

Door de aanleg van The Dutch Zuidbaan zal ook delen van het biotoop van de heikikker, bittervoorn en mogelijk de grote modderkruiper verloren gaan. De werkzaamheden aan de Zuidbaan starten pas, op het moment dat de Noordbaan grotendeels gereed zijn. Hierdoor ontstaat de situatie dat het verloren gegaan biotoop op de Noordbaan zich enigszins heeft kunnen herstellen. De heikikker kan dan zeker weer een goed biotoop vinden. Voor de bittervoorn en modderkruiper zijn in de omgeving voldoende alternatief biotoop aanwezig. En ook voor deze soorten geldt dat het biotoop op de Noordbaan weer geschikt is. Ook voor de Zuidbaan wordt een Flora- en faunawet ontheffingsprocedure doorlopen waarnaar deze soorten kunnen worden gevangen en verplaatst naar een nabij gelegen geschikt bevonden biotoop.

Nadat de The Dutch Noord- en Zuidbaan zijn aangelegd zal nieuw geschikt biotoop voor de aangetroffen soorten zijn ontstaan. De aanleg van de golfbanen heeft geen cumulatie van negatieve effecten tot gevolg. Door het volgen van de voorwaarden in de Flora- en faunaontheffingen en het nemen van mitigerende maatregelen worden geen verbodsbepalingen overtreden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Het resultaat van de natuurtoets is dat zich in het plangebied strikt beschermde soorten bevinden die de voorgenomen aanleg van The Dutch Zuidbaan kunnen beïnvloeden. In het kader van het opstellen van een bestemmingsplanprocedure zijn er vanuit flora en fauna belemmeringen voor de aanleg van The Dutch Zuidbaan.

De uitvoering van de werkzaamheden kan echter leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voor algemeen voorkomende soorten. Door een zorgvuldige werkwijze in combinatie met de beste perioden van uitvoering, kan schade worden voorkomen.

Sinds de inwerkingtreding van het Vrijstellingsbesluit geldt voor de groep van algemene soorten een vrijstelling van de ontheffingsplicht. De aangetroffen en verwachte soorten in het plangebied die effecten ondervinden van de voorgenomen ingreep vallen onder deze groep van algemene soorten. Er hoeft dan ook geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd voor uitvoering van de werkzaamheden.

De uitvoering van de werkzaamheden voor de aanleg van The Dutch Zuidbaan kan leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Door een zorgvuldige werkwijze in combinatie met de beste perioden van uitvoering, kan schade in belangrijke mate worden voorkómen. Voor het verstoren en aantasten van de verblijfplaats en leefgebied van de heikikker, grote modderkruiper en bittervoorn is een ontheffing ex art. 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Heikikker

Bij de voorgenomen uitbreiding worden heikikkers verstoord en vaste verblijfplaatsen vernield dus een ontheffing is noodzakelijk. Voor de heikikker geldt voor ruimtelijke ingrepen geen vrijstelling, ook niet op basis van een goedgekeurde gedragscode. Het leefgebied dat verloren gaat moet worden gecompenseerd.

Werkzaamheden mogen niet plaatsvinden in de kwetsbare voortplantingsperiode (maart - april), periode van larven in het water (maart - juni) en de winterrust (november - maart) van de heikikker. Werkzaamheden kunnen 'veilig' worden uitgevoerd in de periode juli - oktober. Aangezien het hier om een strikt beschermd soort gaat dient voorafgaand aan de werkzaamheden zo veel mogelijk exemplaren te worden gevangen en overgeplaatst naar een geschikt biotoop in de omgeving. Hierbij valt te denken aan het verplaatsingsgebied Hooge Veld, dat gebruikt is bij de verplaatsing van heikikkers bij de Lingewaelsche golfbaan.

Grote modderkruiper en Bittervoorn

Bij de voorgenomen uitbreiding worden de grote modderkruiper en bittervoorn verstoord en vaste verblijfplaatsen vernield dus een ontheffing is noodzakelijk. Voor de grote modderkruiper en bittervoorn geldt voor ruimtelijke ingrepen geen vrijstelling, ook niet op basis van een goedgekeurde gedragscode. Het leefgebied dat verloren gaat moet worden gecompenseerd.

Werkzaamheden mogen niet plaatsvinden in de kwetsbare voortplantingsperiode (april - juni) en de winterrust (november - maart) van deze soort. Werkzaamheden kunnen 'veilig' worden uitgevoerd in de periode juli - oktober. Voorafgaand aan de werkzaamheden dienen grote modderkruipers te worden afgevangen en verplaatst naar een geschikt biotoop in de omgeving.

Ontheffingsaanvraag

Voor de start van de werkzaamheden dient voor een aantal (strikt) beschermde soorten ontheffing aangevraagd te worden ex art. 75 van de Flora en faunawet. Deze soorten en de te overtreden verbodsbepalingen zijn te vinden in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Soorten waarvoor ontheffing aangevraagd dient te worden

Soort	Verbodsbepaling	Mitigerende maatregel
Vissen		
Grote modderkruiper <i>Misgurnus fossilis</i>	Art. 10 en 11: verontrusten, beschadigen en vernielen van vaste verblijfplaatsen	uitvoeren buiten kwetsbare periode, voorafgaand aan de aanleg wegvangen vissen.
Bittervoorn <i>Rhodeus cericeus</i>	Art. 10 en 11: verontrusten, beschadigen en vernielen van vaste verblijfplaatsen	uitvoeren buiten kwetsbare periode, voorafgaand aan de aanleg wegvangen vissen.
Vogels		
Heikikker <i>Rana arvalis</i>	Art. 9, 11, 13: beschadigen, vernielen van vaste verblijfplaatsen en vervoeren en onder zich hebben.	Buiten de voortplantingsperiode, winterrust en larvaal stadium. Wegvangen en overzetten.

Door een recente uitspraak van de Raad van State worden voor soorten uit Bijlage IV (heikikker) van de Habitatrichtlijn alleen nog ontheffing gekregen voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Op basis van belang j 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' wordt geen ontheffing meer aangevraagd. Belang j staat niet in de Habitatrichtlijn, maar in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. Daardoor wordt voor Bijlage IV-soorten geen ontheffing meer verleent voor een ruimtelijke ingreep op basis van belang j.

De aanleg van The Dutch Zuidbaan is een ruimtelijke ingreep waarbij strikt beschermde soorten in het plangebied aanwezig zijn. Overtreding van de Flora- en faunawet moet worden voorkomen. Door voorgenomen mitigerende maatregelen te laten beoordelen door Dienst Regelingen en deze als voldoende worden beoordeeld zal schikking met daarin de goedkeuring van de maatregelen worden aangegeven. Dit zal op basis van afwijzing ontheffingsaanvraag worden aangegeven. Werkzaamheden mogen dan worden uitgevoerd. Zijn mitigerende maatregelen niet voldoende of geheel niet mogelijk dan volgt een volledige beoordeling voor ontheffing.

Een verleende ontheffing is geldig voor een maximale duur van 5 jaar. Aanbevolen wordt om de ontheffingsaanvraag minstens een half jaar vóór aanvang van de werkzaamheden aan te vragen. Voor de procedure voor de aanvraag moet rekening worden gehouden met een verwachte doorlooptijd van tenminste acht weken, mits geen bezwaren worden ingediend. Indien aanvullende informatie moet worden geleverd, dan kan deze periode langer zijn.

4.2 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde ‘algemene zorgplicht’ (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als ‘veilige’ periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen en overige zoogdieren nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan. Bij grondwerkzaamheden kan zoveel mogelijk consequent vanaf één zijde naar de andere zijde werken, zodat de dieren het gebied kunnen ontvluchten.

4.3 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en een twee veldbezoeken.

Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (strikt) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage kunt u contact opnemen met onze ecologisch adviseurs Eveliene Dinger (0162 48 7065) en Michel Braad (06 – 20606920) van ons bureau.

Literatuur

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeek & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Janssen, J.A.M., Schaminée, J.H.J., 2004. Europese Natuur in Nederland. Soorten van de habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland
- Marijnissen, J. 2000. Flora van de lage landen. Tirion Uitgevers B.V., Baarn
- www.synbiosys.alterra.nl
- www.natuurloket.nl
- www.ravon.nl
- www.waarneming.nl

Bijlage 1: Wettelijk Kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (zie paragraaf 2.2 van het voorgaande rapport).

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten overal in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet¹ in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:
Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat. Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos; , algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:
Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'(lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

1. Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zwarte toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen.

Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd.

Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);

- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.